

Erken Çocuklukta Öğrenme Yaklaşımları

Editör: Aslı YILDIRIM

2. Baskı

Editör: Dr. Öğr. Üyesi Aslı YILDIRIM

ERKEN ÇOCUKLUKTA ÖĞRENME YAKLAŞIMLARI

ISBN 978-625-7880-97-8

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2022, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taran-maktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Eylül 2020, Ankara

2. Baskı: Kasım 2022, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Müge Kuyrukcu
Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Ay-bay Kırtasiye İnşaat Gıda Pazarlama ve Ticaret Ltd. Şti.
Çetin Emeç Bulvarı 1314. Cadde No: 37A-B Çankaya/ANKARA
Tel: (0312) 472 58 55

Yayıncı Sertifika No: 51818

Matbaa Sertifika No: 46661

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50

Dağıtım: 0312 434 54 24

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Erken çocukluk dönemi doğum öncesi dönemden başlayıp sekiz yaşına kadar olan, okul öncesi eğitim ve ilkökul eğitimini kapsayan yaşamın en kritik yıllarıdır. Bu yılların kritik olmasının sebebi, gelişim ve öğrenmenin en hızlı olduğu dönem olmasındandır. Geçmişten günümüze yapılmış olan bilimsel çalışmalar göstermektedir ki, beyin gelişiminin çok büyük bölümü erken çocukluk döneminde tamamlanmaktadır. Gelişimle birlikte öğrenme de yaşamın ilk anlarından itibaren hatta anne karnında başlayan bir süreçtir. Öğrenme kasıtlı ve istendik bir biçimde eğitim süreçleri içinde planlanabileceği gibi, informal yollarla herhangi bir planlama olmaksızın da gerçekleşebilmektedir. Elinizdeki bu kitap, erken çocukluk döneminde öğrenmeyi destekleyecek olan öğretmenlere ve öğretmen adaylarına etkili öğrenme süreçlerini planlamaları ve desteklemeleri için rehberlik etmesi amacıyla hazırlanmıştır.

Öğrenme yaklaşımlarını anlamak ve anlamlandırabilmek amacıyla, kitap içinde sıklıkla geçen temel kavramların açıklandığı ilk bölümün ardından, öğrenmeyi etkileyen faktörler ele alınmıştır. Öğrenme süreçleri ve öğrenmenin doğası ilk çağdan bu yana çeşitli tartışmaların yapıldığı konulardır. Bu anlamda öğrenmeyi açıklamayı amaçlayan temel kuramlara değinilmiştir. Davranışçı, bilişsel, sosyal ve beyin temel temelli öğrenme yaklaşımlarının açıklandığı bölümlerin ardından erken çocuklukta etkili öğrenmenin nasıl olması gerektiğine ilişkin bölümlere yer verilmiştir. Bu bölümlerde, etkili öğrenme için uygun eğitim ortamı düzenleme, uygun eğitim programı hazırlama ve değerlendirme konularına ayrıntılı bir biçimde yer verilmiştir.

Erken Çocuklukta Öğrenme Yaklaşımları, Eğitim Fakültelerinde Okul Öncesi Öğretmenliği Programında yürütülen zorunlu bir derstir. Ancak, bu kitap yalnızca okul öncesi öğretmenleri ve öğretmen adaylarının değil, erken çocukluk dönemine ilgi duyan tüm okuyuculara yönelik hazırlanmıştır. Bu bağlamda çeşitli uzmanlık alanlarına sahip olan öğretim elemanları bu kitabın yazılmasına çok önemli katkılar sağlamıştır. Çeşitli üniversitelerde çeşitli uzmanlık alanlarında çalışan yazarlarımızın sağladığı katkı, kitabımızın büyük bir zenginliğe sahip olmasına katkı sağlamıştır. Öğretmen adaylarımızın yetiştirilmesine ve alandaki çalışmalara katkı getirmesi açısından büyük özveri ile çalışan bölüm yazarı meslektaşlarıma emekleri için teşekkürlerimi sunarım.

Dr. Öğr. Üyesi Aslı YILDIRIM

Bölümler ve Yazarları

Editör: Dr. Öğr. Üyesi Aslı YILDIRIM
Orcid No: 0000-0002-8535-3715

1. BÖLÜM: Öğrenme ile İlgili Temel İlke ve Kavramlar

Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Ali KARADUMAN - Artvin Çoruh Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-6089-223X

2. BÖLÜM: Erken Çocukluk Döneminde Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler

Dr. Öğr. Üyesi Nurbanu PARPUCU - Anadolu Üniversitesi
ORCID No:0000-0002-4544-3927

3. BÖLÜM: Davranışçı Öğrenme Kuramları

Arş. Gör. Uğur Onur GÜNDEN - Anadolu Üniversitesi
ORCID No:0000-0001-7733-391X

4. BÖLÜM: Bilişsel Öğrenme Kuramları

Arş. Gör. Tuğçe SİNOĞLU GÜNDEN - Anadolu Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-0659-9053

5. BÖLÜM: Sosyal Öğrenme Kuramı

Doç. Dr. Ömür GÜRDOĞAN BAYIR - Anadolu Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-7455-7237

6. BÖLÜM: Beyin Temelli Öğrenme

Prof. Dr. Tuba ÇENGELCİ KÖSE - Anadolu Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-9193-4313

7. BÖLÜM: Erken Çocukluk Döneminde Etkili Öğrenme

Doç. Dr. Seda ATA - Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
ORCID No:0000-0003-0131-4047

8. BÖLÜM: Etkili Öğrenme İçin Eğitim Ortamı Düzenleme

Dr. Öğr. Üyesi Füsun KURT GÖKÇELİ - Anadolu Üniversitesi

ORCID No:0000-0002-9075-3860

9. BÖLÜM: Etkili Öğrenme İçin Eğitim Programı Hazırlama

Öğr. Gör. Beyza AKÇAY MALÇOK - Kırklareli Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-9576-3219

10. BÖLÜM: Etkili Öğrenmede Değerlendirme

Dr. Öğr. Üyesi Ümran ALAN - Anadolu Üniversitesi

ORCID No:: 0000-0003-4588-8405

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM ÖĞRENME İLE İLGİLİ TEMEL İLKE VE KAVRAMLAR

Öğrenme Çıktıları	1
İçindekiler.....	1
GİRİŞ.....	2
ERKEN ÇOCUKLUKLA İLİŞKİLİ KAVRAMLAR	2
ÖĞRENMEYLE İLİŞKİLİ KAVRAMLAR	4
Büyüme.....	4
Olgunlaşma	4
Gelişim.....	5
Deneyim	5
Öğrenme.....	6
Hazırbulunuşluk.....	7
ERKEN ÇOCUKLUKTA ÖĞRENME İLKELERİ.....	8
Çocukların Ön Bilgileri Öğrenmeyi Etkiler	8
Ön Bilgiyi Organize Etme Şekli Öğrenmeyi Etkiler	8
Motivasyon Öğrenmeyi Etkiler	9
Farklı Bilgi ve Becerilerin Yönlendirilebilmesi Öğrenmeyi Etkiler	10
Alıştırma Öğrenmenin Niteliğini Etkiler	11
Toplumsal Etkileşimler Öğrenmeyi Etkiler	12
ÖZET	14
KAYNAKÇA	15

2. BÖLÜM ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE ÖĞRENMEYİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Öğrenme Çıktıları	19
İçindekiler.....	19
GİRİŞ.....	20
BİREYSEL FARKLILIKLAR	21

EV ÖĞRENME ORTAMI	23
ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİ VE BAKIMINA YÖNELİK PROGRAMLAR	26
OKUL İÇİ VE OKUL DIŞI ÖĞRENME ORTAMLARI	27
OKUL, AİLE VE TOPLUM İŞBİRLİĞİ	28
ÖZET	30
KAYNAKÇA	32

3. BÖLÜM DAVRANIŞCI ÖĞRENME KURAMLARI

Öğrenme Çıktıları	35
İçindekiler.....	35
GİRİŞ.....	36
KURAM NEDİR?.....	36
DAVRANIŞIN VE Davranışçı Kuramın Tanımı.....	37
DAVRANIŞCI ÖĞRENME KURAMININ TARİHÇESİ VE ÖNCÜLERİ.....	38
John Locke (1632-1704)	40
Sir Francis Bacon (1561-1626)	40
Charles Darwin (1809-1882)	40
Ivan Petrovich Pavlov (1849-1936)	42
John Broadus Watson (1878-1958)	42
Edward Thorndike (1874-1949)	44
Burrhus Frederic Skinner (1904-1990)	44
DAVRANIŞCI ÖĞRENME KURAMININ TEMEL ÖZELLİKLERİ	46
KLASİK KOŞULLANMA	47
EDİMSSEL (OPERANT) KOŞULLANMA	52
BAĞLAŞIMCILIK.....	61
UYGULAMALI Davranış Analizi (UDA)	63
OLUMLU Davranışsal Destek Uygulamaları	64
DOĞAL ÖĞRETİM UYGULAMALARI	65
ÖZET	66
KAYNAKÇA	67

4. BÖLÜM

BİLİŞSEL ÖĞRENME KURAMLARI

Öğrenme Çıktıları	71
İçindekiler.....	71
GİRİŞ.....	72
BİLİŞSEL GELİŞİM KURAMLARI VE TEMSİLCİLERİ	72
Jean Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramı	73
Piaget'nin Bilişsel Gelişim Kuramında Yer Alan Temel Kavramlar	74
Piaget'in Bilişsel Gelişim Evreleri	75
1. Duyu- Motor Dönem (0-2 Yaş).....	76
2. İşlem Öncesi Dönem (2-7 Yaş)	78
3. Somut İşlemler Dönemi (7-11 Yaş)	79
4. Soyut (Formel) İşlemler Dönemi (11 Yaş ve Üzeri)	80
Jerome Bruner'in Bilişsel Gelişim Kuramı.....	80
1. Eylemsel Dönem	82
2. İmgesel Dönem	82
3. Sembolik Dönem	82
BİLİŞSEL ÖĞRENME KURAMLARI VE TEMSİLCİLERİ.....	82
Edward Chace Tolman'ın İşaret-Gestalt Kuramı.....	84
Amaçlı Davranış ve Bütünsel (Molar) Davranış.....	84
Davranış Değişkenleri	84
Pekiştirme, Beklentiler ve Gizil Öğrenme	85
Zihin Haritaları	86
Sönme	86
Öğrenme Türleri	87
Gestalt Kuramı.....	88
Öğrenme	88
İçgörüsel Öğrenme ve Mantıklı Düşünme	89
Algısal Organizasyonun İlkeleri	90
Bilgiyi İşleme Kuramı	91
1. Duyusal Kayıt	92
2. Kısa Süreli Bellek	92
3. Uzun Süreli Bellek.....	93
Bilişsel Öğrenme Kuramında Yer Alan Temel Kavramlar	94
ÖZET	95
KAYNAKÇA	97

5. BÖLÜM SOSYAL ÖĞRENME KURAMI

Öğrenme Çıktıları	99
İçindekiler.....	99
GİRİŞ.....	100
GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE SOSYAL ÖĞRENME KURAMINA BAKIŞ	100
SOSYAL ÖĞRENME KURAMINA İLİŞKİN İLKELER VE TEMEL KAVRAMLAR	102
Sosyal Öğrenme Kuramının Dayandığı Temel İlkeler	103
Sosyal Öğrenme Kuramında Temel Kavramlar	106
GÖZLEM YOLUYLA ÖĞRENME VE MODEL ALMA.....	108
Sosyal Öğrenme Kuramında Öğrenme Süreçleri.....	110
SOSYAL ÖĞRENME KURAMININ EĞİTİME YANSIMALARI	112
ÖZET	115
KAYNAKÇA	116

6. BÖLÜM BEYİN TEMELLİ ÖĞRENME

Öğrenme Çıktıları	119
İçindekiler.....	119
GİRİŞ.....	120
BEYİNDE ÖĞRENME NASIL MEYDANA GELİR?.....	120
BEYİN TEMELLİ ÖĞRENME İLKELERİ	122
BEYİN TEMELLİ ÖĞRENMEDE EĞİTİM ORTAMLARI	126
BEYİN TEMELLİ ÖĞRENMEDE ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ ROLLERİ	127
ÖZET	129
KAYNAKÇA	130

7. BÖLÜM ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE ETKİLİ ÖĞRENME

Öğrenme Çıktıları	133
İçindekiler.....	133
GİRİŞ.....	134
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ.....	138
Öğretmen Odaklı, Eğitim Odaklı Yaklaşım.....	138
Sosyal Pedagojik, Çocuk Merkezli Yaklaşım	139

Gelişim alanları birbiriyle ilişkilidir	139
Öğrenmeyi öğrenme becerilerine önem verilmelidir	140
DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE UYGULANAN OKUL ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMLARINDA ETKİLİ ÖĞRENME	141
10 Etkili Gelişimsel Olarak Uygun Öğretme Stratejisi	142
Okul Öncesi Eğitim Programında Öğrenme	144
OYUN	144
Etkili Öğrenmenin Bir Yolu Olarak Rehberli Oyun	147
Pasif Öğrenme Yerine Aktif Öğrenme	147
Dağınık Öğrenme Yerine Dikkatli Öğrenme	147
Anlamsız ve İlişkisiz Öğrenme Yerine Anlamli Öğrenme	148
Tek Başına Öğrenme Yerine Etkileşimli Öğrenme	148
ETKİLİ ÖĞRENME VE TEKNOLOJİ	151
ÖZET	152
KAYNAKÇA	153

8. BÖLÜM

ETKİLİ ÖĞRENME İÇİN EĞİTİM ORTAMI DÜZENLEME

Öğrenme Çıktıları	157
İçindekiler	157
GİRİŞ	158
ERKEN ÇOCUKLUKTA ETKİLİ ÖĞRENME	159
ETKİLİ ÖĞRENME İÇİN KRİTERLER OLUŞTURMA	161
ERKEN ÇOCUKLUKTA ETKİLİ ÖĞRENME İÇİN EĞİTİM ORTAMI	163
Okul Öncesi Eğitim Ortamlarının Fiziksel Boyutu	166
Okul Öncesi Eğitim Ortamlarının Sosyal Boyutu	169
ERKEN ÇOCUKLUKTA ETKİLİ ÖĞRENME İÇİN EĞİTİM ORTAMI	
HAZIRLAMA	170
Waldorf Yaklaşımında Eğitim Ortamı	170
Montessori Yaklaşımında Eğitim Ortamı	172
Reggio Emilia Yaklaşımında Eğitim Ortamı	174
ÖZET	176
KAYNAKÇA	178

9. BÖLÜM	
ETKİLİ ÖĞRENME İÇİN EĞİTİM PROGRAMI HAZIRLAMA	
Öğrenme Çıktıları	181
İçindekiler.....	181
GİRİŞ.....	182
ETKİLİ ÖĞRENME	183
ETKİLİ ÖĞRENME İÇİN PROGRAM HAZIRLAMA.....	184
Etkili Öğrenme için Program Geliştirmede Hedef	188
Etkili Öğrenme için Program Geliştirmede İçerik	189
Etkili Öğrenme için Program Geliştirmede Değerlendirme	193
ETKİLİ ÖĞRENME AÇISINDAN OKUL ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMI	195
Hedef/Amaç/Kazanım.....	195
İçerik	197
Öğrenme-Öğretme Süreci/ Eğitim Durumları	197
Değerlendirme	198
ETKİLİ ÖĞRENME İÇİN PROGRAM VE YAKLAŞIMLAR	199
GEMS Programı	199
STEM Yaklaşımı	201
STEM Uygulamaları	202
Etkinlik Örneği.....	204
SCAMPER Tekniği.....	206
Örnek Etkinlik	208
ÖZET	210
KAYNAKÇA	211

10. BÖLÜM	
ETKİLİ ÖĞRENMEDE DEĞERLENDİRME	
Öğrenme Çıktıları	215
İçindekiler.....	215
GİRİŞ	216
ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİNDE DEĞERLENDİRME	217
Erken Çocukluk Eğitiminde Değerlendirme Nedir?.....	217
Erken Çocukluk Eğitiminde Değerlendirmenin Amacı	220
Her Çocuk Hakkında Temel Bilgi Oluşturmak	222
Çocukların Öğrenmelerini Belgelemek	222
Rehberlik ve Müdahale Süreçlerini Belirlemek.....	222

Programı Planlamak.....	223
Ailelerle İletişim Kurmak.....	223
Programın Hesap Verebilirliğini ve Kalitesini İzlemek	224
ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİNDE AMACA UYGUN BİR DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI: ÖĞRENME İÇİN DEĞERLENDİRME	224
Öğrenme için Değerlendirme.....	225
Biçimlendirici (Formatif) Değerlendirme	227
Düzy Belirleyici (Summatif) Değerlendirme	230
ETKİLİ ÖĞRENMEDE KULLANILABİLECEK DEĞERLENDİRME YÖNTEMLERİ VE ARAÇLARI	232
Gözlem.....	233
Görüşme	234
Standart Testler.....	235
ÖZET	236
KAYNAKÇA	238
Yazarlar Hakkında.....	241

1. BÖLÜM

ÖĞRENME İLE İLGİLİ TEMEL İLKE VE KAVRAMLAR

Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Ali KARADUMAN - *Artvin Çoruh Üniversitesi,*
ORCID No 0000-0001-6089-223X

Öğrenme Çıktıları

Bu bölümü tamamladıktan sonra;

- Erken çocuklukla ilişkili kavramları açıklayabilecek,
- Öğrenmeyle ilişkili kavramları açıklayabilecek ve
- Erken çocuklukta öğrenme ilkelerini açıklayabileceksiniz.

İçindekiler

- Giriş
- Erken Çocuklukla İlişkili Kavramlar
- Öğrenmeyle İlişkili Kavramlar
- Erken Çocuklukta Öğrenme İlkeleri